

Problegen der landen/nopende de bereninge van den gubernemente der landen van Holland en Utrecht/ by hoogl. memorie Keiser Karel den selven landen in den jare 1534. verleent/ mede in de commissie van den Heere Prince begrepen/ metten penningen/ eensdeels van de boozsz contributien van Holland en Zeeland van den knechten aldaer leggende sullen werden ontleidigt/ en booztaen staen onder de regeringe en het gebied van den selven Prince als Stadhouder van sijne Majesteit/ ten einde de frontieren tusschen de boozsz landen van Holland en Utrecht/ booz de krijgs-soldaen en garnisoen ten wederzijden geheel vernield en verwoest/ wederom met verskertheid mogen werden bewoont en gecultiveert/ en alstijl mede gelden en contribuieren totten gemenen last van den lande/ en dat de rest van de boozsz schyben penningen en contributien souden werden ge-empioeert totter dijkhagie van den landen van Schouwen metten appendentien van dien/ booz so veel daer toe van node soude mogen sijn.

De Staten Generael verzoeken den Prince van Orangien te Brussel te willen komen.

De Staten Generael dagelijc meer en meer advertentien krijgende van allen oorden en plaetsen/ dat Don Jan seer veel volk aennam en beschreef/ selfs ook dat hy de Spangiaerden wederom ontboden hadde/ so hebben sy goed gebonden den Prince van Orangien solemnelijk te doen verzoeken/ dat hy soude willen by henlieden komen/ om hem in alles ten besten te helpen raden/ en hoe wel daer vele jegens waren/ so ist nochtans mette meeste stemmen geresolveert/ datmen Gedeputeerde aen hem soude senden ten einde boozsz gelijk gedaen is/ en sijn aen hem gesonden Heere Jan van der Linde/ Abt van Sinte Gertruit/ de Heere van Champagny/ Doctoz Elbertus Leoninus/ en den Advocaet Liefvelt/ de selve Gedeputeerde hebben hem gebonden tot Geertruidenberg/ alwaer sy hem getoont hebben haren brieven van credentie aen hem/ en dienvolgende hebben sy den 11 September/ 1577. gedaen dese propositie.

Propositie by de Gedeputeerde van de Staten Generael aen den Prince van Orangien/ binnem Geertruidenberg.

In den eersten also het nodig is te beneerstigen onder de Provincien van herwaers-ober/ een verskeringe van beide zijden/ om met gelijker hand/ achtervolgende de Pacificatie van Gent/ te mogen berstaen tot haer conserbatie en wederstant van alle schade/ injurie en interesten/ den anderen bystaende met alle middelen en goeden raed. So ist dat de Staten Generael/wetende dan van wat kracht en profijt soude sijn de presentie van den Prince van Orangien om sijn singuliere versochtheid/ wijsheid/ en liefde die hy vraegt tot het welvaren en rust van dese landen/ gesloten hebben sijn Excell. te doen bidden/ dattet hem soude belieben sich metten eersten te laten binden in de stad van Brussel/ om met hem te adviseren (als zijnde van den Raed van State) van alle saken/ occurrentien of ontmoetingen van dese landen.

Maer also de booznaemste calumnie of lasteringe daer mede de byanden of wederpartien dese landen/ de boozsz Staten/ en generalijk alle den Provincien/ en vele goede particuliere personen beswaren/ arbeidende om haer daer mede te brengen in den haet van sijne Majesteit/ en allen anderen Potentaten en onderstaten van sijne voornoemde Majesteit/ is dat sy seggen dat alle t gene tot noch toe gedaen/geaccordeert of gecapituleert is/ tot geen ander einde en strekt dan tot beranderinge van Prince of Religie/ en dat booz toe doen van sijn Excellentie: daerom begeren de Staten ernstelijc om haer leugens aen den dag te brengen/ dat sijn Excellentie en de Staten van Holland en Zeeland belieben te doen eenige contrarie berottinge/ daer mede sy te kennen geben dat sy van geen ander meninge en sijn/ dan t'onderhouden t gene sy in de Pacificatie van Gent belooft hebben.

Wat daerom sijn Excell. toelate de exercitie van de Roomse Catholijke Religie/ in de Steden die hem in handen gestelt sijn: achtervolgende de selve pacificatie of hzedehandel.

Wat hem ook beliebe de selve exercitie toe te laten in de ander steden van Holland en Zeeland/ den ge-

nen die sulx mochten verzoeken. Wellobende boozsz op nieu by autentijke acte/ dat noch hy/ noch die van Holland en Zeeland niet toelaten en sullen/ dat daer eenige beranderinge van Religie in de andere Provincien soude geschieden/ achtervolgende de pacificatie: maer dat sy met alle middelen t selve beletten sullen. Van dese pointen verzoeken de boozsz Staten sijn Excell. so ernstelijc als het mogelijk is/ op dat sy niet meerder gerustigheid zijne presentatie mogen gebuihen en gemeten/ begerende hem alle eere en respect te draegen/ als sijn Excell. waerdig is/ en dat om de liefde en affectie die sijn Excell. dese landen toedraegt/ en sy in t verlossen van dese landen uit de tyrannie verdient heeft: t welk de Staten hopen dat sijn Excell. considereren en insien/ en ten dien effecte haer t selve accordeeren sal.

De Prince van Orangien dese boozsz propositie gehoozt en wel verstaen hebbende/ heeft hen daer op/ volgende haer verzoek/ schriftelijke antwoorde gegeven als volgt:

Mijn Heeren de Prince van Orangien gehoozt en wel verstaen hebbende het gene hem by de Gedeputeerde van de Staten Generael tot Brussel vergadert voorgeleid is, antwoord daer op aldus: in den eersten so dankt hy God, en prijft seer mijn Heeren de Staten, dat sy voorgenomen hebben een vaste en eendrachtige resolutie, om te vorderen en besorgen een verskertheid onder de Provincien, om mergemene macht te verstaen tot hare behoudnisse. Verhopende dat de selve God, die haer ingegeven heeft dese heilsame eendrachtigheid, de selve so sal zegenen, dat die gedyen sal totter algemeen beste des lands, en van elk in t bysonder, en tot wederoprechtinge van de oude vryheid, welvaren en voorspoedigheid der voorz landen.

Antwoorde van den Prince van Orangien op de boozsz gende propositie van de Gedeputeerde der Staten generael.

Ten anderen so en kan sijn Excell. henlieden niet ten vollen danken van de goede opinie en gevoelen die haerlieden gelieft heeft te hebben van hem, insonderheid van het betrouwen datse schijnen te hebben van sijn suivere oprechte genegentheid, liefde en goede wille, so tegens haer, als tot het gemene welstand deser landen, van de welke sy haer wel mogen verskerkert houden, en alhoewel hy niet en heeft de deugden en de sufficiantie diese hem toeschrijven, en sal nochtans niet laten alle het gene dat hem God verleent heeft niet alleen de experientie en raed: maer ook alle sijne middelen, ja sijn leven en bloed te gebruiken voor het welvaren van het Vaderland, en dienste van mijn Heeren de Staten, wiens betrouwen hy so voldoen sal, datse haer daer in niet bedrogen en sullen vinden.

En belangende van hem terstond te voegen na Brussel (F. 216) hoewel sijn Excell. geen dink liever doen en soude, om de grote begeerte die hy heeft, om eens wederom te sien sijn lieve Vaderland, daer hy opgevoed is, om aldaer te mogen gebruiken het geselchapp van sijne beste vrienden en broeders, so wil hy haer nochtans gebeden hebben, dat sy willen aenmerken en insien, dat om de last die hy in Holland en Zeeland heeft, en om de nauwe en wederzijdige obligatie en verbintenisse die heeft by mette Staten van de selve landen aengegroeit en vermeerderd door de getrouwe hulpe die sy den anderen in haren noden gedaen hebben, also dat hy noit hem iet onderwonden heeft te doen van importantie, sonder t selve den Staten van Holland en Zeeland te communiceren. So bid hy henlieden daerom ook nu, mits dat selfs de voorz Staten sullen vergaderen binnen der Goude, dat sy te vreden willen sijn, dat hy hier op insgelijc hun goede meninge en bewilliging versta, op dat hy des te gevoeglijker, vrylijk en sonder swarigheid hem gehelijc mach laren gebruiken ten algemeinen dienste van het Vaderland.

Voor de rest, gelijk, om te schuwen alle calumnien of lastering en achterklappinge der quaedwilligen, mijn Heeren de Staten begeren dat de voornoemde Heere Prince wil doen een vertoninge contrarie der beschuldiging der selver, op dat een jegelijc mach wetten

weten dat hy en de Staten van Holland en Zeeland gehelyk begeren t'onderhouden 't gene sy beloofd hebben by de Pacificatie van Gent, dat hy daerom metter daed soude toelaten d'exercitie of oeffeninge der Roomse Catholijke Religie in de voorz landen van Holland en Zeeland, en aen de gene die sulx mochten verfoeken. De voorz Heere Prince bid hun hertgrondelyk en ernstig dat sy anders niet en willen geloven, dan dat hy gehelyk begeert te houden en handhouden de voorz Pacificatie van Gent, en dat hy geensins toelaten en sal dat sy van sijnder sijde gebroken werde in eeniger maniere: maer also het point van het toelaten van de voorz exercitie in de landen van Holland en Zeeland, alleen voornemelyk aengaet de Staten van Holland en Zeeland, de welke in de Pacificatie van Gent gecontraheert hebben, dat in desen gene veranderinge vallen en soude, ten minsten totte vergaderinge der Generale Staten: so bid de voorz Heere Prince dat haer gelieve te considereren dat hy niet en kan noch niet en behoort toe te laten eenige innovatie of veranderinge daer in te geschieden, sonder 't advijs, consentement en wille van de voorz Staten, vresende, so daer eenige oproer over mocht komen onder de gemeente, dat de schuld hem toegeschreven soude werden.

En aengaende het beloven by acte autentijke, dat hy en de Staten van Holland en Zeeland niet toelaten en sullen dat d'oeffeninge van de Catholijke Religie eenigsins geimpugneert werde, of andere exercitie geprocureert werde in de andere Provincien der voorz Nederlanden. De voorz Heere Prince is te vreden te beloven so voor hem, als voor die van Holland en Zeeland, dat sy volgende de Pacificatie van Gent niet en sullen toelaten dat iets werde aengericht tegens de algemene ruste en vrede, en sonderlinge tegen de Roomse Catholijke Religie en d'oeffeninge of exercitie van de selve.

Maer gelijk de Heere Prince niet en verstaet t'usurperen of gebruiken eenige heerschappie boven de Heeren Staten Generael vergadert tot Brussel: maer alleen de selve te helpen en te dienen tot directie der saken, so veel in hem wesen sal, en sy hem sullen willen gebruiken, is hy mede te vreden te beloven dat hy van sijn wesen laten sal d'autoriteit van bequame ordre te stellen in dit point, volgende de voorz Pacificatie van Gent, tot hun vryen wille en keure, sonder hen in eeniger maniere te beletten of hinderen, nochte gedogen dat sy belet of verhindert werden. En sal ook helpen straffen de gene die door oproerige daden, in wat maniere het wesen mochte, de gemene ruste souden willen perturbieren en verstoren.

En sal hem wyders laten gebruiken in alles desmen ten dienste des gemenen beste des Vaderlands goed bevinden sal, met verfekertheid datse hem bevinden sullen, sulken getrouwen landsaet, vrund en dienaar van 't Vaderland, als sy souden mogen hebben. En was ondertekent,

GUILLAME DE NASSAU.

MEt dese antwoorde sijn de voorz Gedeputeerde niet seer goed contentement betrocken / eintelij rapport gedaen hebbende aen hare principalen / is de sake sulx beleid / dat de Staten van Holland en Zeeland in 't vertrek van den voorz Prince bewilligt hebben / niet sonder grote swarigheid en difficulteit. Den 17 September / omtrent ten 12 u. en is hy van Geertuiden-berg vertrocken mette schepen na den ouden Bosch / alwaer de ruiterpe van Capitein Michiel lagen / om met hem voorts te reisen / sijn broeder Graaf Johan van Nassau / uit Duitsland gekomen zijnde / is met hem gereist / ook sijn huisvrouwwe Charlotte de Bourbon / de Heere van Aldegonde / en sijn ordinaris Hofgesin. De bozgerpe van Antwerpen quamen hem in de wapenen te gemoet en haelden hem in / met sulken groten blyschap en bzeugde dattet te verwonderen was. Hy ging alle de veranderinge der Stad besien / want het was ober elf jaren geleden dat hy daer uit was gescheiden / gelijk verhaelt is / hy sag met bzeugden het afbreken van den Cassele / en

met bzeofheid de verwoefinghe en den brand by den Spangiaerden daer in Hobembzi des boozleden jaers aengericht. Aldaer werde van Brussel van wegen de Staten Generael aen hem gesonden de Prelaten Williers en Marolles met den Seneschal van Benegouwen Baron van Fresin / en de Heere van Capzes / om hem van der Staten wegen te willekomen / en te verfoeken dat hy voorts wilde tot Brussel komen. Als hy nu aldaer tot Antwerpen vijf dagen stille was geweest / met groot contentement van de meeste bozgerpe / die hem achten en hielden booz den lang verwachten verlosser van het verdukte Nederland. So heeft hy gereetschap gemaekt / om na Brussel te vertrekken. De bozgeren van Antwerpen hebben hem uiter Stad gecomboneert / marcherende in wapenen op de eene sijde langs de nieuwe gedolben Daert / tot op een mijle na Brussel / alwaer hem op de Daert te gemoet sijn gekomen etlyke Heeren uit Brussel / mette bozgerpe van Brussel met bliegende vaendelen / en hadden bereid drie schepen. Het eerste was booz sijn Excell. daer in een banquet bereid was: het ander was contom met pilaren / daer aen waren hangende seventien wapenen / representerende de seventien Provincien / die hem also waren welkom sietende / en bzuudijck ontfangende: het derde schip was de Rhetorica van Brussel / de welke booz verscheiden personagien vertoonden de verlossinghe der verdukte en gebangene / willende vertonen en bewijzen / datse den Prince hielden booz een instrument en middel waer booz God de Nederlanden was verlossende uit de Spaense slavernie daer in sy gebangen lagen. Somma hy werde tot Brussel geleid / en ingehaelt met sulker eere en triumphie als men soude hebben konnen en mogen doen / des Maanendaegs den 23 Septembz / 1577. Daer waren vele hen seer verwonderende / niet jegenstaende sy sagen dat alle het volk so totten Prince waren gegengen / dat de Prince so bymoedig hem aldaer booz vertrouwen / booz de grote bzuudijck die hem vele toebozroegen. In Holland heeftmen ook in alle herken booz begeren van de Prince / en last van de Staten dagelijx gebeden / dat God Almachtig den Prince wilde bewaren booz alle aenslagen / die de vanden der waerheid tegen sijnen persoon souden mogen boozstellen.

De Staten Generael hadden den 20 Augusti onder andere ook geschreven aen den Paltgrave Johan Casimir / hem verhalende de gestalcnisse en gelegentheid des lands / en de swarigheiden en bzeke die sy hadden / om op nieuws in een swaerder oorlog te geraken van se voir getweest waren / leggende alle de schuld op Don Jan / zijne bedrieglijke en gebeinsde handelinge / en hem verfoekende om des nood zijnde hemluiden te willen behulpelijck wesen met ruiteren en knechten booz haer geld: by aldien de oorlog / gelijk sy bzeefden / booztgink / en Don Jan in sijn quaed booznemen continuerte. Hier op heeft de booznoemde Paltgrave den 6 Septembz geantwoord / als men by den navolgende brief / de welke den 18 Septembz ontfangen toerde / sien mag.

ONse vrundlijke diensten, geaffectioneerde en goedwillige recommandatien, altyds te voren. Eerweerdige, Doorluchtige, Edele, en speciale beminde Heeren en vrienden, uwe brieven van date den 20 Augusti, sijn den eersten van dese jegenwoordige maend aen ons geleverd. Bedankende u luiden voor eerst seer vriendelijck en gratieuselijck van de getrouwe communicatie van uwe saken en handelen, en weest verfekert dat ons niet minder, dan wijlen onsen seer beminden Heere en Vader de Paltgrave Frederik, &c. saliger en lofwaardiger memorie, aengaan de goeden staet, vryheid en welvaert van het Nederland, gemerkt dat ons welbeminde Vaderland, het Hoogduitsland sonder uwe welvaert en prosperiteit, niet en kan geconserveert werden in goeden state en vermeerderinge, daerom heeft het nimmermeer aen ons ontbroken, 't gene aengaet de welvaert van de voorz Nederlanden, noch van nu voorts aen niet doen en sal, niet minder dan wy in voorleden tijden gereet sijn geweest, hoe wel wy gehoopt

De heere
Hie in
haltinge
van den
Prince
van Oran
rangient
hinnen
Brussel.

(F. 287.)
De Staten
Generael
schrijven
aen Jo
van Cas
imir
Paltgr
ave.

Ant
woorde
van den
Paltgr
ave
Casimir
aen de
Staten
Generael.

De
Prin
cen
van Or
rangien
verreken
mit Hol
land / na
Antwer
pen en
Brussel.